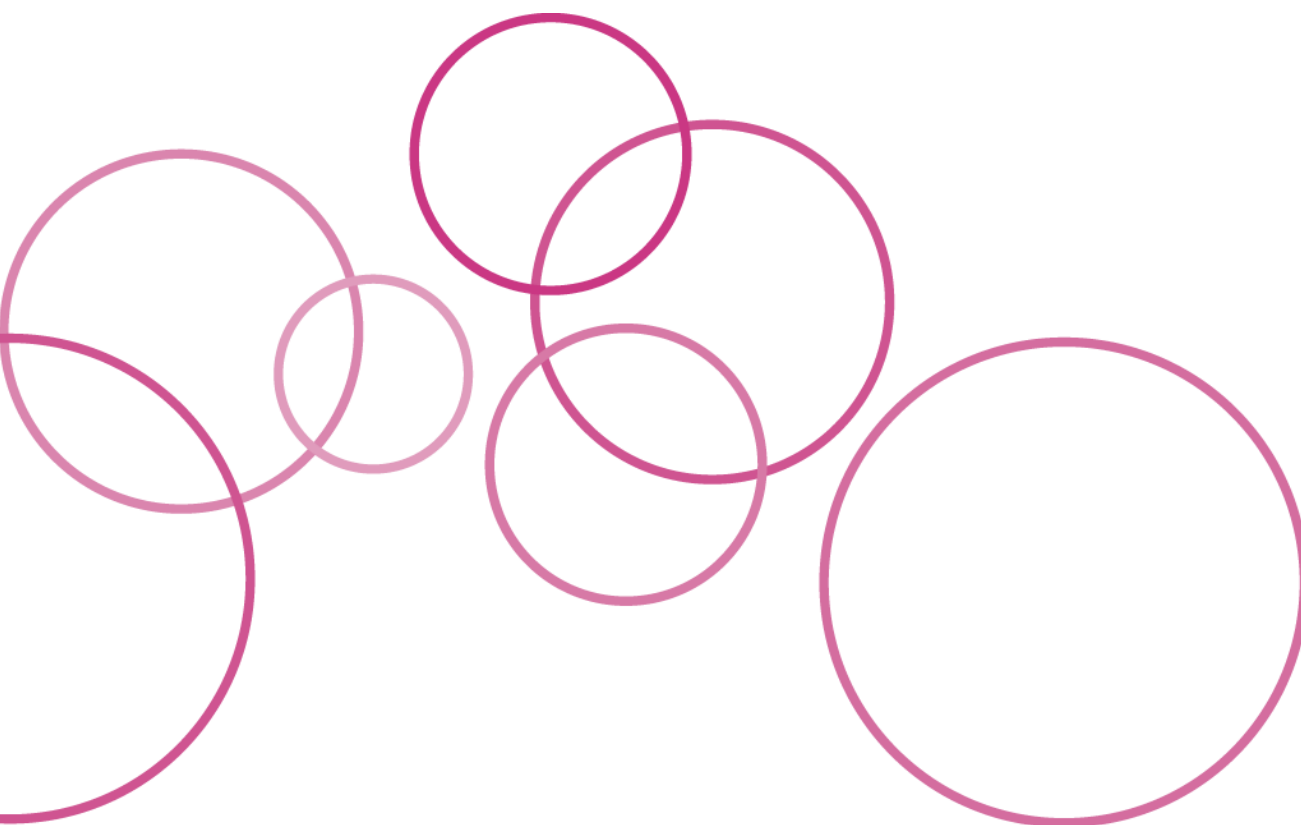

Varenda ungdom ska veta vad de ska göra i juni efter studenten

– en uppföljning av en samverkansmodell i Kungälv

Hjälpmedelsinstitutet

© Hjälpmedelsinstitutet (HI), 2013
Författare: Camilla Blomqvist, FoU i Väst/GR
Ansvarig handläggare: Jessica Dahlbäck
Formgivning: Hjälpmedelsinstitutet
Artikelnummer: 13332

Publikationen kan hämtas i pdf-format på www.hi.se.
Den kan också beställas i alternativa format från HI.

Varenda ungdom ska veta vad de ska göra i juni efter studenten

– en uppföljning av en samverkansmodell i Kungälv

Camilla Blomqvist FoU i Väst/GR

Fil Doktor i socialt arbete och Socialchef

Innehåll

Bakgrund	2
Metod	3
Hur ser samverkan ut i Kungälv?	4
Vilka fördelar och nackdelar har modellen?	7
Vilka utvecklingsmöjligheter finns?	9
Slutsatser	10
Bilaga 1 Intervjuguide	13

Sammanfattning

Det här är en uppföljning av en samverkansmodell som ingår i projektet ”Vägar till arbete”. Uppföljningen syftar till att undersöka hur samverkan fungerar i Kungälv mellan gymnasieskola och arbetsförmedling, försäkringskassa, LSS-handläggare, arbetslivscentrum (arbetsmarknadsenhet och daglig verksamhet), habilitering, sär vux och Nordiska folkhögskolan.

Målgruppen för samverkan är de unga vuxna med funktionsnedsättning som lämnar gymnasieskolan och behöver stöd i att komma vidare till arbete, studier eller annan sysselsättning. Samverkanparterna beskriver genom telefonintervjuer överlag att de är nöjda med samverkan då de upplever att de hjälper de unga vuxna vidare till arbete eller annan sysselsättning. Det finns ett stort engagemang för målgruppen och flera av deltagarna i samverkan förmedlar vikten av att alla unga vuxna med funktionsnedsättning som lämnar gymnasieskolan vet vad de ska göra efter avslutade studier. Det finns dock synpunkter på att samverkansgruppen ibland upplevs för stor och att förväntningarna på dem som deltar ibland blir oklara.

Samverkansgruppens storlek blir något av både dess framgång och svårighet. Alla som kan behövas i ärendet finns med på mötena men antalet personer som medverkar försvårar också samverkan då det inte känns bekvämt att prata om enskilda individer trots samtycke när många lyssnar som inte berörs direkt. Hur nöjda de unga vuxna med funktionsnedsättning är som är föremål för samverkan undersöks inte i denna uppföljning.

Bakgrund

”Vägar till arbete” är ett treårigt projekt (start 2010) med syfte att stärka alla elever med olika hinder och svårigheter genom ökad teknikanvändning i skolan och under praktikperioder. Projektet drivs av Hjälpmedelinstitutet i samarbete med Riksförbundet för rörelsehindrade Barn och Ungdomar (RBU), Synskadades riksförbund (SRF), Riksförbundet Attention, Dyslexiförbundet (FMLS), Autism- och Aspergerförbundet samt Riksförbundet för barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning (FUB). Projektet finansieras av Allmänna Arvsfonden och genomförs i Linköping och Kungälv. ”Vägar till arbete” föregicks av en pilotstudie ”Olika unga – Lika förutsättningar?” (för mer information se www.hi.se/skolatillarbeta) som handlade om att skapa samverkansmodeller för att stödja enskilda elevers måloppfyllelse med sina studier och med sitt framtida arbetsliv. I pilotstudien ”Olika unga – Lika förutsättningar?” framkom några utvecklingsområden när det handlar om att hjälpa unga med funktionsnedsättningar till sysselsättning eller arbete. Det var till exempel tydligare regelverk, teknikstöd och hjälpmedel som följer den unge vuxne på praktikplatser och till arbete samt kompetensbehov gällande hjälpmedel och teknikstöd inom skolan och arbetslivet.

Som en del i pilotstudien, vilket denna uppföljning ingår i, utvecklades i Kungälv samverkansmodellen ”Olika unga – Lika förutsättningar” till att dels handla om att utveckla teknikstöd för elever med funktionsnedsättningar och dels utvecklades samverkansmodellen som en metod för olika verksamheter för att hjälpa och stödja elever med funktionsnedsättning ut till praktik eller unga vuxna med funktionsnedsättning som slutar gymnasieskolan ut till arbetsliv. Samverkansmodellen som utvecklades i Kungälv kom att kallas ”Vägen ut”. Deltagarna i samverkansgruppen uppger att det kan vara upp till 20 personer på samverkansmötena. Denna uppföljning avser att undersöka hur den samverkansmodell som skapats i Kungälv fungerar, vilka fördelar respektive nackdelar den har samt vilka möjliga utvecklingsområden som finns.

Metod

Uppföljningen är en kvalitativ studie som genomförts via telefonintervjuer med personal som deltar i "Vägen ut". "Vägen ut" beskrivs av deltagarna i samverkan som en samverkansmodell där specialpedagog, praktikanskaffare och arbetsterapeut från Mimers gymnasium, studie- och yrkesvägledare från Trekungagymnasiet, lärare från Särvux, pedagog och jobbcoach från ALC, LSS-handläggare, samordnare och handläggare från arbetsförmedling, handläggare från Försäkringskassan, personal från Nordiska folkhögskolan och kurator från habiliteringen träffas.

Uppdraget avser hur de professionella upplever samverkan. Sammanlagt genomfördes 12 intervjuer under februari till och med mars 2013. Två personer valde att inte delta i studien. De personer som intervjuades var de som projektledaren för pilotprojektet "Olika unga – Lika förutsättningar?" uppgav som deltagare i "Vägen ut".

Respondenterna fick sina intervjusvar upplästa efter avslutad intervju och fick i samband med det också möjlighet att korrigera eventuella missuppfattningar. När alla intervjuer genomförts skrevs materialet ut och sammanställdes utifrån frågeställningarna:

- Hur ser samverkan ut i Kungälv för att få ut elever som slutar gymnasieskolan och som har olika slags funktionsnedsättningar till arbete/sysselsättning?
- Vilka fördelar respektive nackdelar har modellen?
- Vilka utvecklingsmöjligheter finns?

Hur ser samverkan ut i Kungälv?

Samordnare på Arbetsförmedlingen och specialpedagog på Mimers gymnasium startade upp samverkansgruppen ”Vägen ut” och bjöd in kollegor från andra verksamheter allteftersom de upplevde behov av att ha med dem. Samverkansgruppen kännetecknas av att alla deltagare arbetar med personer med funktionsnedsättningar som ska från gymnasiet till arbete eller från sysselsättning och aktivitetsersättning till arbete.

Samverkansgruppen träffas två gånger/termin.

Det framkommer under intervjuerna att några uppfattar att samverkansgruppen har en kärngrupp som består av skola, arbetsförmedling, försäkringskassa och daglig verksamhet och att andra bjuds in utifrån frågeställningar. Andra i samverkansgruppen uppfattar att det inte finns någon kärngrupp utan att samverkansgruppen har en bred representation från olika verksamheter. Samverkansgruppen benämns både som nätverksgrupp och samverkansgrupp.

Samverkans- och nätverksgrupp

Samordnare från Arbetsförmedlingen är samverkansträffarnas möteshållare och sekreterare. Ingen dagordning sänds ut före samverkansträffen utan mötena inleds med att gå ”laget runt” för att undersöka vilka frågor som ska diskuteras men också för att lämna utrymme åt deltagarna att berätta om vad som händer i deras organisationer. Några upplever att det inte är uttalat vad mötena egentligen ska handla om. Samverkansträffarna har både en övergripande informationsdel och en del där möjlighet finns att diskutera enskilda ärenden. De som tar upp enskilda ärenden gör det antingen med namn och uppger då att de har samtycke eller så diskuteras ärenden oidentifierade. Det är dock inte ovanligt att många av mötesdeltagarna ändå känner igen beskrivningen av den enskilde och på så sätt förstår vem diskussionen avser. Några av deltagarna i samverkansgruppen lyfter upp att eftersom det inte finns något skriftligt medgivande om att bryta sekretessen känns det ibland omöjligt att prata om vissa ärenden som andra lyfter upp. Det finns olika bilder på vilka verksamheter som lyfter upp ärenden i samverkansgruppen. En del tycker att alla gör det lika mycket och en del tycker att de flesta ärenden aktualiseras genom gymnasiekolan.

På samverkansgruppen kan det ibland handla om att elever, föräldrar eller brukare har försökt få kontakt med Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan och har svårt att hitta rätt. Personal kan lyfta det på samverkansgruppen för att få rätt kontaktuppgifter som de kan förmedla vidare. Det kan också handla om att klargöra olika anställningsformer som finns och reda ut missförstånd mellan olika verksamheter. Det är inte ovanligt att det är de professionella som får driva frågan om sysselsättning för eleven då varken eleven eller föräldrar vet hur de ska hantera frågan. Det kan också vara tvärtom att föräldrar driver frågan själv och då kommer inte samverkansgruppen in på samma sätt.

En hjälp att tänka nytt

Flera av deltagarna påtalar att de är ett nätverk som höjer kompetensen på de som deltar genom de diskussioner som förs där. Att prata om ärenden beskrivs som en hjälp att tänka nytt. Samverkansgruppen ger förutsättningar för att kunna samverka och ta kontakter. Det är mycket lättare att ta kontakt när man vet vilka alla är. Ett par deltagare i samverkansgruppen beskriver att de pratar över gränser om individen och diskuterar vad de vet om den enskildes bakgrund så att den slipper berätta sin historia gång på gång. Man ger varandra namn och telefonnummer till personer så att man lättare kommer vidare. Det ger en trygghet tror flera av deltagarna att elever och föräldrar förstår att de samverkar, säger samma saker och har varandras telefonnummer och namn.

Mininätverk

Det är inte alltid föräldrars bild av sitt barn stämmer med skolans bild av ungdomen. Ibland försöker den unge först få arbete på ordinarie arbetsmarknaden och när det inte fungerar kommer den tillbaka och kan då erbjudas annan insats som exempelvis daglig verksamhet under en period för att sedan gå vidare till en annan anställning. När föräldrar och elever behöver vara med sker det på andra samarbetsmöten än samverkansgruppen. Någon säger att hon brukar ta en telefonkontakt efter mötet istället för att lyfta ärendet där när det är många i rummet om inte alla är berörda. Utifrån samverkansgruppen har vissa verksamheter skapat ”mininätverk” (citat från en respondent) där de arbetar konkret utifrån samtycke med olika ärenden. Flera deltagare påtalar att sammansättningen på samverkansgruppen är viktig. De som deltar där måste vilja samverka och tycka det är roligt.

Under 2012 hjälpte samverkansgruppen 10 elever från gymnasiet. Av dem är idag 9 i praktik, arbete eller studier.

De unga får information om att samverkan finns antingen genom gymnasieskolan eller genom andra professionella kontakter om de har för avsikt att lyfta upp deras ärende. De som har en diagnos har möjlighet att få extra resurser hos Arbetsförmedlingen. De flesta ungdomar som samverkansgruppen diskuterar har någon diagnos som berättigar dem att söka om insats enligt LSS.

Personal från gymnasieskolan ser också att samverkansgruppen kan hjälpa dem att påtala brister i den egna organisationen. Som ett exempel nämns att om personal märker att en rektor inte sätter in specialpedagog till dem som behöver eller att lärare inte låter elever ha hjälpmedel i klassrummen kan de lyfta det problemet på samverkansgruppen. Samverkansparter som arbetsförmedling och försäkringskassa kan vara med och agera i frågan och kontakta chefen eller skolan för att påtala behovet.

Framtidsdag och utslussningsmöte

En del av samverkan är också "Framtidsdagen". Vid detta tillfälle bjuds berörda elever in för att få en samlad gemensam information om vad samhället kan erbjuda när det gäller funktionsnedsättning och arbete. Det finns också möjlighet till enskilda frågestunder med professionella från olika verksamheter. Under denna dag finns de med som samverkan gäller. Andra strukturerade möten där ungdomar och föräldrar deltar i samverkan är möten mellan olika verksamheter och enskilda som exempelvis ett så kallat "utslussningsmöte" från gymnasiesärskola eller andra möten. Flera respondenter beskriver att "Framtidsdagen" är bra men lite dubbel. Å ena sidan vill inte verksamheterna locka folk till ersättning och å andra sidan vill de ge dem information. Samverkan mellan verksamheterna hjälper till att människor kan komma vidare från aktivitetsersättning.

Vilka fördelar och nackdelar har modellen?

Respondenterna lyfter upp både för- och nackdelar med hur samverkansgruppen fungerar och är organiserad..

Fördelar

De fördelar som beskrivs är att det är en öppen atmosfär som gör att man kan ställa frågor och få svar. Alla som är med i samverkansgruppen brinner för frågan att hjälpa unga människor till sysselsättning och arbete. Dialogen om vad varje verksamhet kan göra är viktig och genom samverkansgruppen får man rätt namn och rätt telefonnummer till viktiga samverkansparter. Alla på samverkansmötet får samma information och kan säga samma sak till eleverna. Några av respondenterna menar att de är mer benägna att ta sig an frågan när man träffats tidigare och har skapat en relation.

Personerna i samverkansgruppen beskriver att alla finns med som behövs för att kunna komma vidare i svåra ärenden. Genom att man träffar varandra där upplevs det lättare att ta telefonkontakt med varandra.

Samverkansgruppen fungerar också som erfarenhetsutbyte, kompetenshöjning och skapar kontakt med kollegor för dem som arbetar mer ensamma i vardagen. Deltagarna får också till sig ny information från varje verksamhet och får reda på hur olika verksamheter hanterar olika saker.

Någon påtalar att ”Framtidsdagen” är bra eftersom eleverna då har möjlighet att själva direkt söka kontakt med den de behöver.

Ett par respondenter lyfter upp att BAS - materialet¹ är viktigt och att den unge kan ha med sig det som stöd senare i livet vilket ses som positivt.

Flera påtalar att samordnaren från arbetsförmedlingen som håller i mötena skapar en god struktur och ett gott samtalsklimat på mötena.

---

¹ BAS är ett validerat och standardiserat bedömningsinstrument som används inom Vägar till arbete för att kartlägga elevernas behov av stöd. BAS är framtaget för att främja planering av (arbetsterapeutiska) interventioner i skolan för elever med funktionsnedsättning och består av 16 frågeområden gällande vardagliga skolaktiviteter. För mer information kontakta helene.lidstrom@liu.se eller förbundet Sveriges arbetsterapeuter.

Nackdelar

Alla i samverkansgruppen är inte lika aktiva. Några uppfattar en inaktivitet som ointresse för samverkan.

Eleverna som kommer att behöva stöd i att komma i sysselsättning efter gymnasiet är utspridda i olika klasser och olika skolor. Det gör att det är svårt att ge information till dem som ska ha den. Jobbar man mot sargymnasiet finns alla där. Det är svårare att få kontakt med elever med särskilda behov i en vanlig skola.

Flera deltagare i samverkansgruppen lyfter upp att det upplevs svårt att ta upp enskilda individer utifrån att det är så många som deltar. Att prata om enskilda individer är viktigt och detta blir ibland en svårighet när gruppen är så stor. När man ska prata om individuella ärenden ska inte alla vara med och lyssna om man inte direkt berörs.

Några respondenter saknar dagordning och att i förväg veta vilka ärenden som ska diskuteras. Det upplevs också som att det ibland blir alltför långa samtal om enskilda elever. De menar att man genom dagordning och kännedom om vilka ärenden som ska diskuteras hade kunnat förbereda sig och säkerställa samtycke. Flera upplever att det är svårt med samverkan när personer bytts ut och att det känns som att samverkansgruppen är personbunden.

Vilka utvecklingsmöjligheter finns?

Det finns behov av att försöka hitta de elever som behöver hjälp.

”Framtidsdagen” där man bjuder in en viss målgrupp förs fram som något som kan förändras. En utveckling skulle vara att ge samma information under livskunskapen till alla elever i gymnasiet. På så vis upplever sig elever inte utpekade och alla som vill kan ta till sig av informationen. En annan variant att ge information skulle kunna vara att bjuda in till en föreläsning där någon person med egna svårigheter som lyckats få arbete eller sysselsättning berättar hur hon/han har lyckats.

Det finns också en idé om att Arbetsförmedlingen skulle kunna fånga de unga tidigare som inte kommer ut i vanliga arbeten för att på så vis snabbt kunna hjälpa dem att komma vidare till annan sysselsättning. Det finns också idéer om att LSS-handläggning skulle kunna göras snabbare gällande beslut om daglig verksamhet så att unga personer inte behöver gå utan sysselsättning och vänta. Det upplevs också finnas en oklarhet om vem som ska göra bedömningar kring arbetsförmåga då dessa är en färskvara om den enskildes behov.

Personerna i samverkansgruppen påtalar att samverkan behöver utvecklas till att verksamheterna erbjuder personer som haft daglig verksamhet en period att komma tillbaka till arbetsförmedlingen och erbjudas praktik där. Flera unga personer finns identifierade redan där detta skulle kunna vara aktuellt.

Slutsatser

Samverkansgruppen i Kungälv har många och entusiastiska deltagare. Samtliga respondenter beskriver ett stort engagemang för målgruppen och vill göra gott och hjälpa unga människor att komma ut i arbete eller någon form av sysselsättning. Mötenas struktur som innebär att känd dagordning saknas ger möjlighet till en öppenhet men skapar också en oklarhet om vad mötet ska innehålla och vad som förväntas av de som deltar. Den bild som framkommer av samverkansmötena är mer av karaktären informell arbetsmetod än formaliserad samverkan.

Samverkansgruppen förefaller fungera som ett stort nätverk. De personer som samverkansgruppen tycker sig behöva ha med bjuds in, flera verksamheter representeras av flera olika funktioner och utbytet mellan verksamheterna om nya riktlinjer och hur de arbetar med olika frågor beskrivs som viktig. Mötena blir både ett sätt att skaffa sig kollegor, att kompetenshöja sig och att skapa kontakter i andra verksamheter. Majoriteten av deltagarna på samverkansgruppen bedömer att de fungerar som bra stöd för att få ut unga människor med funktionsnedsättningar till sysselsättning eller arbete.

En av samverkansgruppens fördelar är storleken på mötena. Det är många som deltar på mötena och den gemensamma kompetensen upplevs stor. Deltagarna beskriver också att beslutskraften är stor på mötena. En nackdel som lyfts upp är att nätverkets storlek påverkar möjligheten att diskutera enskilda ärenden med hänsyn till enskildas integritet och att det är oklart om det medgivande som lämnats avser att alla får ta del av den enskilde och att varje organisation får lämna ifrån sig information om den enskilde. Samverkansgruppens styrka blir också på så vis dess svaghet. Några har löst det genom att ha som de kallar ”mininätverk” där de diskuterar ärenden med andra professionella. Den upplevda beslutskraften förefaller större än den formella beslutskraften i samverkansgruppen då det är få eller inga beslutfattande chefer med i samverkansgruppen.

Det finns en risk i samverkan att de professionella som deltar blir så upptagna med att samverka att de som samverkan riktar sig till glöms bort eller inte alls deltar (Blomqvist, 2012, Payne, 2000). Den risken finns även i samverkansgruppen i Kungälv. De flesta av de olika verksamheternas representanter i samverkansgruppen beskriver en tillfredsställelse i att ha ett möte där många deltar, där de får information om varandras verksamheter och regler och där de lätt får kontakt med varandra. Att skapa kontakter för

att lättare kunna få stöd från annan verksamhet verkar vara en viktig faktor i samverkansgruppen. Flera av deltagarna i samverkansgruppen tror att det gör att det går snabbare för de unga vuxna med funktionsnedsättning att få hjälp genom samverkansgruppens arbete. Är det så att samverkansgruppens arbete leder till att denna grupp får bättre, snabbare och lättare hjälp att komma i arbete eller sysselsättning än om ingen samverkan sker? Genom att endast undersöka de professionellas upplevelse av samverkan får vi inte svar på den frågan.

Det framkommer lite olika funderingar om bedömning av de ungas förmåga. Några respondenter menar att BAS-materialet bör följa den unge under livet så att den unge själv slipper berätta sin historia vid varje ny kontakt med någon professionell. Detta ställningstagande innebär också en risk att stigmatisera den unge och den unges situation. Det är alltid en maktssituation mellan hjälpare och den som behöver hjälp där berättelser om den enskildes svårigheter ibland riskerar att förstärka den positionen (Skau, 2010). I samverkan där flera professionella i verksamheter blir överens om bedömningar om den enskildes situation och specifika åtgärder riskerar detta öka de professionellas samlade maktövertag ytterligare (Järvinen et al, 2003). Några andra lyfter fram att bedömningen om arbetsförmåga och bedömningen om vad den unge klarar av är att betrakta som färskvara och förändras över tid.

Deltagarna i samverkansgruppens upplevelse är överlag att deras insats och kontakt med varandra innebär att den unge får bra och snabb hjälp. Ett sätt att utvärdera projektets resultat är att undersöka huruvida de unga vuxna med funktionsnedsättningar som varit föremål för diskussion kommit i arbete eller sysselsättning och hur de själva upplever det stödet de fick när de skulle lämna gymnasieskolan för yrkesliv eller studier

Rekommendationer

- Diskutera för- respektive nackdelar med mötenas storlek
- Klargör hur man kan hantera information om enskilda med hänsyn till enskildas integritet
- Klargör vilken beslutskraft samverkansgruppen har
- Formalisera samverkan genom att definiera vilka som deltar, hur mötena går till och vad de ska syfta till.

Bilaga 1 Intervjuguide

1. Ni har samverkan som handlar om unga med funktionsnedsättningar och att få ut dem i arbete eller studier efter gymnasiet, hur går denna samverkan till?
2. Hur ofta träffas ni?
3. Hur ser ett typiskt möte ut?
4. Vilka möjligheter ger samverkan?
5. Hur skulle du vilja beskriva samverkan?
6. Vilka elever är aktuella för samverkan?
7. Vilka ingår i samverkan?
8. Deltar elever/vårdnadshavare i samverkan?
9. Varför då/varför inte?
10. Hur får eleverna information om samverkan?
11. När inleds samverkan: åk 1, 2 3?
12. Vem tar initiativ till att samverkan ska inledas om enskild elev?
13. Vad är du särskilt nöjd med när det gäller det samverkan?
14. Vilka är framgångsfaktorerna?
15. Ser du några utvecklingsområden?
16. Har du idéer och tankar på hur dessa skulle kunna utvecklas?
17. Övrigt

Referenser

Blomqvist, C (2012)

Samarbete med förhinder – om samarbete mellan BUP, socialtjänst, skola och familj.

Avhandling i socialt arbete: Göteborgs Universitet.

Järvinen, M, Elm Larsen, J Mortensen, N (2003)

Det magtfulde møde mellem system og klient, Magtutredningen

Arhud: Aarhus Universitetsforlag

Payne, M (2000)

Teamwork in multiprofessional care.

Basingtoke: Palgrave

Skau, GM (2010)

Mellan makt och klient. Om det flertydliga förhållandet mellan klient och hjälpare.

Malmö: Liber

Vi finns för att hjälpa och Varenda ungdom ska veta vad de ska göra i juni efter studenten – en uppföljning av en samverkansmodell i Kungälv

Det här är en uppföljning av en samverkansmodell som ingår i projektet ”Vägar till arbete”. Uppföljningen syftar till att undersöka hur samverkan fungerar i Kungälv mellan gymnasieskola och arbetsförmedling, försäkringskassa, LSS-handläggare, arbetslivscentrum (arbetsmarknadsenhet och daglig verksamhet), habilitering, särvux och Nordiska folkhögskolan. Målgruppen för samverkan är de unga vuxna med funktionsnedsättning som lämnar gymnasieskolan och behöver stöd i att komma vidare till arbete, studier eller annan sysselsättning.

Hjälpmiddelsinstitutet - ett nationellt kunskapscentrum

Vår kunskap bidrar till ett bättre samhälle för människor med funktionsnedsättning. Våra ägare är staten och Sveriges Kommuner och Landsting.

Hjälpmiddelsinstitutet

Box 2047
174 02 Sundbyberg
Tfn 08-620 17 00
Texttfn 08-759 66 30
registrator@hi.se
www.hi.se

Artikelnummer
13332